

Предавање високог представника др Валентина Инцка у организацији Министарства спољних послова Латвије

Вриједи изговорена ријеч

Рига, 7. јуни 2012. године

**Политичка мелодрама не смије одвући пажњу од истинског
напретка**

Даме и господо,

Дозволите ми да на почетку захвалим Министарству спољних послова Латвије на њиховом љубазном позиву да одржим ово предавање. Као аустријски дипломата ангажован у Босни и Херцеговини, сматрам да могу да понудимкорисно виђење актуелних европских питања. Истовремено сам увјерен да из новијих искустава Латвије можемо научити неколико ствари које ће помоћи Босни и Херцеговини да постигне напредак на путу ка потпуној интеграцији у евро-атлантске институције.

Након стицања независности, Латвија је могла наставити с транзицијом ка тржишној демократији и интеграцији у евро-атлантске структуре. У Босни и Херцеговини то траје дуже и сам процес је оптерећен тешкоћама, али смо на истом путу и одлучни смо у намјери да постигнемо исти циљ.

Можда бих сада такође могао скренути пажњу на чињеницу да су Латвијци служили у мировним мисијама IFOR-а, SFOR-а и EUFOR-а, као и у Полицијској мисији Европске уније у Босни и Херцеговини. То је помоћ једне земље другој и тајгест неће

бити заборављен.

Допринос Босне и Херцеговине Европи

Босна и Херцеговина може дати огроман допринос остатку Европе.

Њена интеграција у евро-атлантске структуре неће бити корисна само за грађане БиХ, него и за грађане широм европског континента, јер ће значити отварање нових тржишта и стварање прилика за унапређење културног дијалога који је неопходан за дугорочни просперитет и безбједност Европе.

Можда је то нешто што се јасно види из позиције Латвије, земље која је за себе осигурала динамичну и значајну улогу у оквиру Европске уније.

Припремљен терен за нагли економски раст

Новонастале економије имају природни капацитет да стварају нове производе. У том погледу, Босна и Херцеговина још увијек није у ситуацији да на тај начин буде конкурентна, али може доћи у ту ситуацију и доћи ће у ту ситуацију уколико ријешимо неке од политичких тешкоћа које су нас заокупљале током протеклих година.

Али, када вам кажем да је државни Парламент од избора 2010. године усвојио само четири нова закона схватићете да је то изузетно мало за једну државу која настоји да се придружи Европској унији и НАТО-у.

Међутим, истински вјерујем да Босна и Херцеговина има капацитете потребне за успјех. На примјер, Босна и Херцеговина је у завидној позицији с обзиром да је једини извозник електричне енергије у југоисточној Европи.

Поред тога, упркос политичким препрекама, Босна и Херцеговина има једну од најстабилнијих валута у региону. Централна банка БиХ је изградила завидну репутацију у смислу вођења поузданог макроекономског менаџмента, а њен врхунски систем индиректног опорезивања који је уведен 2005. године је модеран и ефикасан.

Озбиљни проблеми и даље постоје, али добар дио терена је припремљен за економски узлет.

Стварни напредак који је постигнут

Дозволите ми да вам укратко наведем највећа политичка достигнућа из посљедњих неколико мјесеци.

Након 6 година отвореног оспоравања Мировног споразума, први мјесеци ове године наговијестили су дуго очекивани повратак напретку.

Након општих избора из октобра 2010. године, водећим странкама је требало 16 мјесеци да изграде функционалан консензус који је омогућио формирање Савјета министара БиХ. А управо прошле седмице, као што неки од вас знају, неслагања унутар владајуће коалиције су кулминирала текућим настојањима да се једна од водећих странака изгура из коалиције и да се реорганизујевлада.

Видјећемо како ће се тренутна криза власти одвијати, али је јасно да је дугачак период неизвјесности у вези са државном владом након избора 2010. године допринио атмосфери која је обесхрабрила многе инвеститоре. У глобалном тренду пада економске активности, ово је проблем који је Босна и Херцеговина свакако могла заобићи.

Међутим, не би се требало дозволити да политичка мелодрама баци сјену на чињеницу да је Босна и Херцеговина начинила – и да и даље чини – стварне помаке. Можда се ради о два корака напријед, а један назад, али земља се креће у правцу у којем њени грађани желе да она иде, а то је у правцу Европске уније и НАТО-а.

Оно што је потребно сада јесте политички консензус.

То је нешто што међународна заједница не може наметнути. Босанскохерцеговачки изабрани лидери морају сами изградити тај консензус.

Већ смо се освједочили да се могу кретати напријед. Страначки лидери су у марту постигли принципијелан споразум о рјешавању питања власништва и кориштења државне и војне имовине, што је годинама била спорна тачка. Имплементација овог споразума у погледу војне имовине послаће позитиван сигнал НАТО-у да је руководство БиХ озбиљно у погледу испуњавања свих услова за чланство у НАТО савезу.

Имплементација споразума ће такође довести ову земљу ближе испуњењу услова које је поставио Управни одбор Савјета за имплементацију мира за коначно затварање мојеканцеларије, OHR-а.

Још један велики корак напријед начињен је прошлог мјесеца када је мој колега и први замјеник, у својству супервизора за Брчко, најавио суспензију свакодневних активности у оквиру међународне супервизије над овим градом до краја августа. Ја сам истовремено најавио да ће канцеларија за надгледање имплементације Коначне арбитражне одлуке за Дистрикт Брчко бити затворена до тог истог датума.

Као што вам је познато, Брчко је као стратешки значајан град на ријеци Сави у сјеверној Босни под међународном супервизијом практично од завршетка рата. Суспензија супервизије представља велики корак на дуготрајном путу ове земље ка пуном послеријатном опоравку. Она одражава стварни напредак који је већ остварен у Брчко Дистрикту и земљи, те у исто вријеме ствара услове у којима је могуће остварити даљњи напредак.

Потпуно нови начин сагледавања друштва

Међутим, не можемо бити спокојни. БиХ није краткорочни изазов. Структурални проблеми који произлазе из дејтонског устава и даље постоје и, што је још важније, држава је недовољно оспособљена да би се бранила од оних који доводе у питање њено постојање.

Дакле, иако је Дејтон осигурао мир, неопходне су промјене како би земља постала функционалнија.

Европски суд за људска права је 2009. године пресудио да Устав БиХ, који је дио Дејтонског мировног споразума, крши права грађана који не припадају ни једном од три конститутивна народа – Хрватима, Србима и Бошњацима.

Два питања проистичу из ове одлуке, и можда искуство Латвије може понудити одређене одговоре за оба.

Лидери Босне и Херцеговине морају осмислити уставни механизам који ће заштитити права заједница, али који у том процесу неће угрозити права појединаца.

Овај изазов може бити испуњен. Широм Европе постоје механизми који штите заједнице, али при томе не угрожавају нити на други начин нарушавају интересе грађана саме по себи.

Друго питање које произилази из пресуде Европског суда тиче се темељног разумијевања шта држављанство значи у модерној демократији.

Земље које су настале распадом бивше Југославије морале су поново да се врате основној претпоставци да је влада одговорна грађанима, а не обратно; морале су прихватити пресудни значај транспарентности у владању и управљању, и морале су признати суштинску улогу слободног говора, слободних медија, независних судова и слободног тржишта у функционалној демократији.

Овдје се не ради само о увођењу и поштовању нових правила.

Ово представља сасвим нови начин сагледавања друштва.

У Босни и Херцеговини, поједини грађани и политичари одмакли су даље од других на овом путу. Било је случајева гдје су грађани и групе грађана преузели водећу улогу у захтијевању нових стандарда у јавном животу.

Транспарентност, када има подршку активног и јаког грађанског друштва, има способност да избрише стару културу политике која се одвија иза затворених врата.

Тријумф дипломатије ЕУ

Прије но што завршим, желио бих да кажем нешто о новом дипломатском сценарију у југоисточној Европи.

У посљедњих неколико година свједоци смо социјалне, политичке и дипломатске револуције на западном Балкану, како су земље једна за другом одбацивале разарајући национализам деведесетих и умјесто њега бирале прагматизам окренут ка Европи.

Хрватска ће следеће године постати чланица ЕУ, док су Србија и Црна Гора, друга два најближа сусједа Босне и Херцеговине, опредјељени да иду путем европских интеграција.

Новоизабрани предсједник Србије Томислав Николић дао је неке неприкладне изјаве, укључујући и недавне коментаре којима негира геноцид у Сребреници. Оне су зазвучале алармантно – али ја вјерујем – или се барем искрено надам – да господин Николић, који је извојевао побједу на проевропској платформи, не жели да уништи европске тежње својих суграђана враћањем на пропалу политику шовинизма.

Радимо – и то у сваком дијелу овог континента – у клими коју диктира економска криза. То значи да земље западног Балкана морају да привукуи задржепажњу Брисела – а најбољи начин да се то постигне је да се пажња фокусира на добре, а не лоше разлоге за то.

Успјешна интеграција Босне и Херцеговине у Европску унију као просперитетне и одрживе тржишне демократије била би спектакуларан тријумф за дипломатију Европске уније.

То је добродошла перспектива у једном тешком периоду.

Али и даље је од суштинске важности да међународна заједница буде уједињена ако желимо успјети. ОНР остаје важан додатни инструмент којим се штити Мировни споразум и суверенитет земље, и на тај начин омогућава Европској унији да се фокусира на свој програм.

Још увијек вјерујем да у 2012. години може доћи до великог напретка у вези са Акционим планом за чланство у НАТО-у као и интеграцији у ЕУ, али странке морају брзо пронаћи политичку вољу да превазиђу међусобна неслагања. Ситуација је фрустрирајућа јер то су мала питања у поређењу са структуралним промјенама које ће бити потребне ако БиХ жели да се придружи ЕУ.

Утирање пута

Када је Латвија осигурала међународно признање, економска и дипломатска перспектива земље сусрела се с бројним изазовима. То није лак пут. У случају Босне и Херцеговине, тај пут је још тежи и болнији због наслеђа које је оставио стравичан рат. Ипак, искуство показује да је препреке могуће превазићи, да је тешкоће могуће ријешити и да награда за одлучне реформе и одлучну дипломатију може бити велика.

Вјерујем да без обзира на недавне потешкоће, Босна и Херцеговина јесте у стању да доведе до краја свој пут у Европу. Успјешне земље попут Латвије већ су прошле тим путем и то је пут који смо одлучни да пратимо.

Хвала.